

Тема. Григiр Тютюнник. «Три зозулi з поклоном». Образ любовi як втiлення високої християнської цiнностi.

Мета: розкрити iдейно-художній змiст твору, проводити фiлософське дослідження на матерiалі прочитаної новели; розвивати вмiння висловлювати власні думки, порушенi у творі; виховувати красу почуттiв, усвідомлення сенсу любовi, умiння берегти її й цiнувати.

Тип уроку: формування знань, фiлософське дослідження.

Обладнання: портрет Григора Тютюнника, фотоматерiали, висловлювання про письменника, картки, запис піснi «Летiла зозуля».

Инколи я вiдчуваю людину, як рана –
сiль...

Гр. Тютюнник

У нього був ... аж занадто низький
«больовий порiг» – чужий бiль вiн
сприймав як власний, а то й ще гострiше.

А. Шевченко

Хiд уроку

I. Органiзаційні моменти.

II. Оголошення теми й мети уроку. Мотивація навчальної діяльності.

III. Актуалiзація опорних знань.

- Що таке новела?
- Хто з українських письменникiв звертався до цього жанру?
(М. Коцюбинський, Г. Косинка, В. Стефаник, Гр. Тютюнник).

IV. Сприйняття й усвідомлення навчального матерiалу

1. Слово вчителя.

Багато творiв написано про велике людське почуття – кохання. Символічним втiленням добра, людяностi, мудростi постають герої новели Григора Тютюнника «Три зозулi з поклоном». Цей дивовижно красивий твір, присвячений «любовi всевишній», – унікальне явище в нашій лiтературі. Якщо зважати на тодiшню анти релігійностi суспiльства, стане зрозумілим прагнення автора вiдродити в читачiв християнське духовне начало.

Епітет «Всевишній», який в українській мові вживається лише в сполученні зі словом Бог, підкреслює велич найбільшого людського почуття – кохання.

2. Iсторія створення новели (розповідь учня).

3. Тема новели (прийм «Мозковий штурм»).

Учні обирають кращий варіант.

- Новела, у якій зображено складний духовний конфлікт.
- Традиційний трикутник.
- Неземне кохання.
- Глибокі почуття пристрасті, переживання героїв.

Вчитель

Коли Григора Тютюнника запитували, над якою темою він працює, відповідав: «Ніколи не працював над темою. Завжди працюю над почуттями, що живуть навколо мене і в мені».

Завдання. Прослухайте народну пісню «Летіла зозуля». Як пісня перегукується з новелою? (йдеться про нещасливе, трагічне, нездійсненне, але вічно живе кохання).

4. Тлумачення символів – зозулі, сосни.

В архітектоніці творів Григора Тютюнника художній деталі належить чи не провідна роль, що визнавав сам письменник («А я все роблю на деталях...»)

Найчастіше деталь у творах Тютюнника є наскрізною, тим словом-імпульсом, яке неодмінно бере участь у творенні характеру, чи переростає у символ.

Згадаймо «зозулю» у його творах «В сутінках», «Три зозулі з поклоном». Справа не лише в тому, що рядки пісні з драматичною ситуацією безпосередньо перегукуються із сюжетною колізією, визначають її основний настрій. «Зозуля» – образ людини зневаженої («дітей своїх підкидає»), нещасної віщунки то коротких, то довгих людських літ, образ тривоги, печалі. Він стає невід’ємним компонентом Тютюнникової поетики.

Зозуля – міфічна істота. Вона віщує весну і пророкує людині, скільки їй залишилось жити. З пісні «сліпенького бандуристочки» й злетіли в душу Михайла три зозулі. Вони мають особливий сенс:

- для Михайла – виконати заповітне, передати поклін, аби звільнилася його душа від непосильного тягара;
- для автора – підказка назви твору;
- для читача – ключ до розуміння непростого плетива високого і трагічного в долях героїв.

Сосна – цар-дерево, яке вічно зелене. У стародавніх колядках розповідається про сосну із золотою корою. Водночас це і спроба лишити по собі слід на рідній землі.

5. Стислий переказ сюжету твору.

Вчитель. Скільки горя й смутку у творі. Які нелегкі долі героїв. І над усім цим возвеличується земна любов. Чиста, щира, безкорисна й безнадійна.

- Хто з героїв здатний на таке почуття?

6. Дослідницька робота в групах за картками.

(Результати діяльності озвучуються прийомом інтерактивного навчання «Мікрофон»).

Картка №1

Інсценізуйте уривок від початку і до слів: «Вона любила твого тата, а ти на нього схожий».

Картка №2

Зачитайте цитати з твору, у яких подається портрет батька в різні періоди його життя. Про що свідчать зміни у його зовнішності? Які деталі увиразнюють портрет?

Картка №3

Зачитайте портрет Марфи в різні періоди її життя. Знайдіть деталі, які передають її почуття. У чому її внутрішня краса? Доведіть, що любов Марфи до Михайла незламна.

Картка №4

Інтерактивна вправа «Займи особисту позицію».

- Як ви розцінюєте прохання Марфи потримати лист, надісланий Михайлом Софії?

Як у творі зображено тюремний побут? Поясніть цитату «Сибір неісходиму» було нерішучою рукою закреслено чорним чорнилом, а вгорі тою ж рукою написано знову «Сибір неісходиму».

7. Бесіда за текстом новели.

- Хто оповідач твору?
- У якій послідовності ведеться розповідь? Яка особливість композиції (новела в новелі).
- Знайдіть моменти високого морального напруження. З якими почуттями вони пов'язані. Чому Михайло не відповів на почуття Марфи? Як це його характеризує?

«Сходи моя єдина у світі Соню! Може вона покличе свою душу назад і тоді до мене прийде забуття хоч на хвилику.

Обіймаю тебе і несу на руках колиску з сином, доки житиму.»

- Хто в новелі наділений милосердям, здатністю розділити чужий біль, як власний?

- Поясніть цитату: «Очі мамині сухі, голос ані здригнеться, і я чую за цим: спогади її не щемлять їй і не болять – вони закам’яніли.»
- Спробуйте охарактеризувати образ любові. Як вигадаєте, чи залежить це почуття від волі людини?

Надзвичайно сильно біополе любові єднає всіх героїв, робить їх чистішими, добрішими, здатними до співпереживання, найглибшого розуміння одне одного. Письменник швидше втілює свій ідеал, власне вирішення складних ситуацій, подає читачеві свою версію гармонійного налагодження найзаплутаніших стосунків, аніж він міг би спостерігати в самому житті.

Кінець новели примушує багато над чим задуматись:

«Коли се було ... А я й досі думаю: «Як вони чули одне одного – Марфа й тато? Як?»»

А ще думаю: «Чому вони не одружилися, отак одне одного чуючи?»

- Тоді не було б тебе... – шумить велика «татова сосна».

Твір має багато спільного з притчею. Автор пропонує читачеві єдиний висновок – таке кохання не залежить від людини, її волі та свідомості. Воно дається вищою силою, а тому має право на існування.

- На прикладі якого твору можна сказати, що кохання не залежить від волі людини? («Маруся Чурай» Ліни Костенко).

8. Які символи використані у творі?

(Група учнів мала прочитати народні пісні, у яких використано образ зозулі, слово «три», зачитує домашнє завдання)

Учениця.

Народ створив багато пісень, у яких присутній образ зозулі. Це такі пісні: «Прилетіла зозуленька», «До Петра зозулі дакувать, дакувать», «Ой летіла зозуленька все вгору та й вгору», «Ой петрівочка минається, сива зозуленька ховається».

- Як ви пояснюєте три зозулі?

Учень.

Число три в народній творчості дуже поширене: у казках «Мудра дівчина», «Названий батько», у думах «Бідна вдова і три сини», «Дума про втечу трьох братів з города Азова, з турецької неволі», у піснях «Ой у полі три криниченьки», «Ой летять галочки да у три рядочки».

Можливо, у Григора Тютюнника це три долі: Марфи, Михайла, Софії. Михайло, передаючи Марфі «Три зозулі з поклоном», бажає їй душевного спокою, щастя, любові. Я думаю, що слово три – символ щастя.

Через усю новелу проходить образ сосни. Він є символом рідного житла.

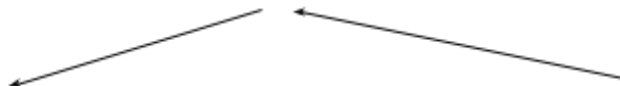
Вчитель

Процеси, що відбуваються в людській душі, безконечні, як безконечний Всесвіт, адже душа і є відображенням Всесвіту. Митець прагнув такої любові від нас, українців, бо «любов – це коли віддаєш...»

9. Асоціативне мислення

- Які асоціації викликає у вас слово «кохання»?

- За допомогою тлумачного словника з'ясувати значення поняття «кохання».
- Скласти схему кохання героїв новели «Три зозулі з поклоном».

V. Узагальнення і систематизація набутих знань.

Бесіда

- Як автор виражає основну думку новели?
- Який же ідейний зміст твору? (Утвердження добра, гуманізму, ушавлення великої любові – найсильнішого почуття даного Богом)

VI. Оцінювання. Підсумок уроку.

1. Інтерактивна вправа «Мікрофон»

Продовжте речення

- Новела Григора Тютюнника «Три зозулі з поклоном» справила на мене...
- Сьогодні я на уроці навчився ...
- Уперше відчув ...

- Переконався в тому...
- 2. Чи здатна у реальному житті людина на такі глибокі й довготривалі почуття, як у новелі Григора Тютюнника?
- 3. Які приклади вірного нерозділеного кохання ви можете навести з літературних творів?
- 4. Прокоментуйте епіграф – присвяту до новели «Три зозулі з поклоном».

VI. Заключне слово вчителя.

Хочеться закінчити урок словами Євгена Гуцала: «Може, то й був природний стан його душі – вболівати за інших... Боліти й страждати, але не мовчати, не потай, а – відкрито... отим своїм болем та стражданням порятувати інших...».

Домашнє завдання.

1. Стаття підручника.
2. Записи в зошиті. Особливості індивідуального стилю Григора Тютюнника.
3. Твір-роздум «Що для мене означає доброта?»

